

Jerzy Wągradzki

Uroczystości złożenia kwiatów w Bramie Straceń Cytadeli Warszawskiej z okazji Narodowego Święta Niepodległości

---

Niepodległość i Pamięć 17/1 (31), 272-273

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Obrona Warszawy we wrześniu 1939 r. w relacjach jej uczestników

Wstęp

Bohaterska obrona Stolicy w 1939 r. zapisała się w pamięci narodowej jako przykład determinacji i powszechnej woli walki żołnierza polskiego oraz ludności cywilnej. Niedawno obchodzona w 2009 r. siedemdziesiąta rocznica wybuchu II wojny światowej stanowi okazję do przybliżenia, poprzez publikację wspomnień i relacji uczestników, tego ważnego, a zarazem tragicznego fragmentu zmagania wrześniowych, dzięki którym „nie okrył się niesławą naród polski”.

Największy zbiór materiałów dotyczących obrony Warszawy zachował się w zasobie Centralnego Archiwum Wojskowego. Jego trzon stanowią dokumenty wojskowe wytworzone przez oddziały broniące miasta we wrześniu 1939 r.¹

Istotnym uzupełnieniem tych – z natury rzeczy skąpych treściowo i ilościowo – wojskowych przekazów źródłowych są relacje uczestników walk. Były one pisane w czasie wojny – w oflagach i w konspiracji, najczęściej jednak powstały bezpośrednio po wojnie zarówno na zachodzie, jak i na wschodzie, w ludowym Wojsku Polskim, a więc w całkowicie odmiennych uwarunkowaniach politycznych. Należy przy tym pamiętać, że opracowywano je na polecenie ówczesnych polskich władz wojskowych, co niewątpliwie miało duży wpływ zarówno na ich formę (najczęściej miały postać odpowiedzi na otrzymany kwestionariusz²), jak i zawartość³.

Najbogatszym zbiorem relacji żołnierzy Września, napisanych na terenie Niemiec, Włoch i Wielkiej Brytanii, na który składają się sprawozdania oficerów opracowane bezpośrednio po uwolnieniu z niewoli, wcielonych następnie do formacji Polskich Sił

-
- 1 Znaczna część została opublikowana w wydanym w 1968 r. zbiorze *Obrona Warszawy w 1939 r. Wybór dokumentów wojskowych*, który przygotował Marian Cieplewicz.
  - 2 Między innymi typowy kwestionariusz przygotowany przez Oddział Historyczny Sztabu Generalnego WP, na podstawie którego opracowywali swoje relacje oficerowie służący w ludowym WP, którego wzór zachował się w CAW w teście o sygn. II/3/22.
  - 3 Dotyczy to w szczególności relacji pisanych w kraju bezpośrednio po wojnie przez oficerów pełniących służbę w ludowym WP. Wobec rozpoczynających się „czystek” stalinowskich mieli oni uzasadnione podstawy do obaw, że sprawozdania te mogą zostać wykorzystane jako materiał obciążający przeciwko nim. Wkrótce również oficerowie Oddziału Historycznego SG WP, którzy zajmowali się zbieraniem relacji z kampanii wrześniowej, stali się ofiarami represji, otrzymując wyroki wieloletniego więzienia, a nawet kary śmierci.